

BIELMO (95) *sb n*

bielmo (93), **bilmo** (2); bielmo *BartBydż, FalZioł* (44), *BibRadz* (3), *SienLek* (36), *GórnDworz*, *RejPos*, *BudBib* (3), *Calep* (2), *LatHar*; bilmo *Leop*; bielmo : bilmo *LibMal* (1 : 1).

e pochylone, o jasne (tak też Cn).

sg N biélmo (9). ◊ *G* biélma (2). ◊ *D* biélmu (1). ◊ *A* biélmo (74). ◊ *I* biélm(e)m (6). ◊ *L* biélmie (1). ◊ *pl A* biélma (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

lek. Biaława plama pokrywająca rogówkę oka; albugo BartBydż, Cn; argema, suffusio Calep (95) : albugo, byelmo *BartBydż* 6b; Lekarzłstwo na bielmo. *FalZioł* V 40v; BIelmo na oczy dzieciom przychodzi z wielkiego płaczu *FalZioł* V 40v, IV 15a, V 37v, 40v, 78 [4 r.], 78v [2 r.] (12); Kthorych [wróblów] gnoy gorący vpádl ná oczy moie/ bo były otwárte/ z kąd mi bielmo vrołło. *BibRadz Tob* 2/11; Tedy poczał mázac oczy oycá fwoiego gorzká żołciá [...] ále gdy poczęła go w oczy káfác/ tedy iáł drápác y opádló bielmo z oczu ie⁸⁰ *BibRadz Tob* 11/10[14], 11/7[8]; NAśienie fzáłwiey polney vtárte ná bielmo pošypuy. *SienLek* 69, Aaaav, 65, 69, 69v [4 r.], 70 [3 r.], 165v [4 r.], 166 [2 r.]; kthoryby [wodz] wypolerował iego rozum/ á ziął z vmyłtu ták iáko z oczu bielmo/ załłonę głupftwá/ á nieumieiętności *GórnDworz* Ff3; A thákie on oczy záwždy flepemi zowie/ ktore to iedne dziwiuiá fie świętemu Bołtwu iego/ á fą práwye iáko bielmem zákázone/ iż iedno tylko bláfł widzá/ á nie wiedzá co im fwieci *RejPos* 203v; *BudBib Tob* 11/7[8], 10[14].

Zwroty: »bielmo na oczu mieć« (2): A iellić bielmo ná oczu ma/ thák mu ié zgániáć mušifz *SienLek* 165v; *BudBib Lev* 21/20.

»bielmo ((z) oczu, z oka) spądzac, zganiać, ścierać, oddalać *itp.*« [szyk zmienny] (38): Zołć też z wodą rozmieřzana, bielmo z oczu fpądza. *FalZioł* IV 27b, I 89a, II 5c, III 38d, IV 25a, V 78v (26); Ifch Bylmo Szoka człowyeku vmye zegnacž thymi flowi *LibMal* 1544/88v, 89; Kwiećie wierzbowe tárte z miodem/ álbo z białkiem bielmo zgania *SienLek* 70, Aaaa, Sv, 69, 165v, 166 (10).

»zajść (zachodzenie, zajście, oczy poszłe) bielmem« [szyk zmienny] (4): *FalZioł* I 67b, V 58; SThárzał fye thedy Izáák/ y záłzły bilmem oczy ie⁸⁰ *Leop Gen* 27/1; Suffusio – Bielmem oczow zaiřcię. *Calep* 1027b.

Wyrażenia: »bielmo człowiecze«: niektore też inne lekárřtwá naydziefz opifáne w kłyąřkach lekarřtw końřkich/ ktore też ná bielmá człowiecze ták dobrze fluzá iáko y ná końřkie. *SienLek* 70.

»bielmo końřkie« (3): I to też ná biélmo końřkie bárzo dobré. *SienLek* 166, 70, 165v. *Cf* »bielmo człowiecze«.

»bielmo oczne«: Ná Bielmo oczne/ y ná ięczmyk: tudźiefz ná złe włofy w oczu: y ná żołtość która po Niemocy bywa. *SienLek* 69.

»bielmo (na) oczu, oczach, oku« (9): Popioł z niego pomaga na bielmo oczu *FalZioł* IV 3b; Gdy komu bielmo na oczu ieft [...] gdy tym prochem z tych kořci ribich pošypuie/ tedy zginie. *FalZioł* IV 39a, II 23v, IV 26c, 37b; Albo spal grzyby [...] zetrzy ié ná proch [...] tymże biélmo ná końřkim oku pošypuy. *SienLek* 166, 70, 165; Argema – Bielmo na oczach. *Calep* 92b.

Szeregi: »błonka abo bielmo«: Albo ielliby niemiał brwi/ álbo miałby błonkę abo bielmo ná oku fwoim *BudBib Lev* 21/20.

»ćma i bielmo«: naprzeciw zachodzeniu ćmą y bielmem/ y naprzeciw czyrwonofciam y rzezaniu pod powiakami [!]. *FalZioł* V 58.

»mgła i bielmo«: Mgłę y bielmo z oczu łpądza [*żółć morskiego niedźwiadka*] *FalZioł* IV 39c.

»ślepotą albo bielmo«: trzeba łye ostrzegąc aby nie wstąpił ból w oczy/ á nieuczynił im ślepoty álbo bielmá. *SienLek* 19v.

»bielmo i zmaza« (2): thoć bielmo y włzelką zmázę zoczū zganía. *SienLek* 69, 69v.

W przen (1) : y aby oko twoie dufzne/ bielmem iákim niełzczerości z Pánem Bogiem nie záchodziło *LatHar* [+11]v.

Synonimy: białek, białość, błona, błonka, ćma, łuska, makula, mgła, nieczystość, powłoka, ślepotą, zmaza.

LZ